

2021. I. félév

EUSTRAT

Műhelytanulmányok

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

2021. I. félév

EUSTRAT

Műhelytanulmányok

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Impresszum

**A Nemzeti Közszerológálati Egyetem
Eötvös József Kutatóközpont
Európa Stratégia Kutatóintézet kiadványa**

Szerkesztőbizottság

Bagi Nikolettá Dóra
Pató Viktória Lilla
Schmidt Laura
Tóth Bettina

Lektor

Navracsics Tibor

A szerkesztőség címe: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

A szerkesztőség e-mail-címe: schmidt.laura@uni-nke.hu

Weboldal: <https://eustrat.uni-nke.hu>

Kiadó: Nemzeti Közszerológálati Egyetem, Ludovika Egyetemi Kiadó

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

A kiadásért felel: Deli Gergely rektor

Olvasószerektők: Gergely Zsuzsánna, Resofszki Ágnes

Korrektor: Bíró Csilla

Tördelőszerkesztő: Fehér Angéla

ISBN 978-963-531-786-8 (elektronikus PDF)

ISBN 978-963-531-787-5 (ePub)

Tartalom

Szerzők rövid szakmai életrajza	5
EUSTRAT Műhelytanulmányok 2021. I. félév	10
<i>Gát Ákos Bence</i> Az Európai Unió 2020-ban VIII. – A jogállamiság-politika előretörése	11
<i>Tárnok Balázs</i> Az Európai Bizottság lesöpörte az asztalról a Minority SafePack kisebbségvédelmi kezdeményezést	16
<i>Gát Ákos Bence</i> Az EU Alapjogi Chartája – a kifogatott instrumentum?	24
<i>Gát Ákos Bence</i> Jogellenes próbálkozás Magyarország és Lengyelország megbüntetésére	27
<i>Tárnok Balázs</i> Vajúdtak a hegyek és egeret szültek – az uniós lobbí átláthatóvá tételének újabb felvonása	30
<i>Gát Ákos Bence</i> Az Európai Bíróság szerepvállalása az uniós jogállamiság-politikában	38
<i>Bence Ákos Gát</i> Charter of Fundamental Rights of the European Union: A Reinterpreted Instrument?	41
<i>Pató Viktória Lilla</i> Az Európai Unió 2020-ban X. – Digitális szakpolitikai összefoglaló	44
<i>Pató Viktória Lilla</i> Nyilvános és ingyenes digitális hálózatok, Magyarország pályázati teljesítménye a WiFi4EU projektben	49
<i>Pató Viktória Lilla</i> Integráció az innováció útján, megalakult az Európai Innovációs Tanács	53
<i>Pató Viktória Lilla</i> „Ez egy boldog nap” – 2021 Digitális Közgyűlés Lisszabonban	60
<i>Pató Viktória Lilla</i> Magyarország igazságügyi rendszerének digitális fejlettsége: tanulságok a 2021-es uniós igazságügyi eredménytábla mutatóiból	64
<i>Áron James Miszlivetz</i> Cybersecurity in the European Union: Possibilities and Perspectives	68
<i>Viktória Lilla Pató</i> How EU Council Pandemic-Trio-Presidency Fosters Artificial Intelligence	73

<i>Bagi Nikoletta Dóra</i>	
Tagállami mozgástér az Európai Szemeszter tükrében – avagy csorbítja-e az Európai Szemeszter a tagállamok önálló gazdaságpolitikáját	78
<i>Tárnok Balázs – Nagy Dénes András</i>	
Folytatódik? A nemzeti régiókról szóló európai polgári kezdeményezés jövője	83
<i>Varga Csilla</i>	
Kettős állampolgárság – az élet hol ad, hol elvesz	89
<i>Tárnok Balázs</i>	
Véget ért a nemzeti régiókról szóló európai polgári kezdeményezés aláírásgyűjtése – mi következik most?	92
<i>Tárnok Balázs</i>	
Újabb pofon a nemzeti kisebbségeknek és az európai értékekbe vetett hitnek az Európai Bizottságtól	100
<i>Balázs Tárnok</i>	
European Commission: Ukraine Must Respect the Rights of National Minorities	104
<i>Kalas Vivien</i>	
Új uniós szintű oktatáspolitikai célok a 2021–2030-as időszakra	109
<i>Kalas Vivien</i>	
Az Európai Unió céljai a digitális oktatás területén – változások és változatlanságok	113
<i>Bagi Nikoletta Dóra – Mislivetz Áron James</i>	
Európai Egyetemek: transznacionális szövetségek és innováció	118
<i>Varga Csilla</i>	
EU–Ukrajna társulási megállapodás: a fejlődés csupán nézőpont kérdése	124
<i>Mislivetz Áron James – Felde András Bence</i>	
Szerbia és az Európai Unió a táguló nyugat-balkáni térségben	127
<i>Bálint Pongrácz</i>	
Three Factors Contributing to the Worsening of Russian–Turkish Relations	140
<i>Petri Bernadett</i>	
Közös uniós független etikai testület víziója az Európai Parlamentben, avagy: „Épelméjű üdülővendégek nem lehet világfürdőhelyet bazírozni”	144
<i>Petri Bernadett</i>	
Vállalati etika járványhelyzetben – felelős vállalatirányítási előírások az uniós jogalkotásban	153
<i>Petri Bernadett</i>	
Képviselői mandátum és frakciótagság – mivel jár a Fidesz-delegáció távozása a néppárti képviselőcsoportból	160
<i>Nagy Dénes András</i>	
Visegrád 30: intézményesül a V4?	166

Szerzők rövid szakmai életrajza

2020 januárjától a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézetének (EUSTRAT) munkatársa. Főbb kutatási területei közé tartozik az Európai Tanács döntéshozatala, az európai uniós demokrácia, a jogállamisági kérdések, illetve az Európai Unió oktatáspolitikája.

Miszlivetz Áron James 2012 és 2015 között a leideni egyetem nemzetközi tanulmányok (BA) hallgatója, majd 2018-ban a bruges-i College of Europe nemzetközi kapcsolatok és diplomácia szakirány ösztöndíjas mesterhallgatója. Diplomamunkáját az EU antikorrupciós tevékenységéről írta az ukrán védelmi szektorban, amely során elnyerte a legjobb antikorrupciós témájú szakdolgozat díját. 2018-tól az Európai Unió Ügyekért Felelős Államtitkárság főosztályvezető-helyetteseként, jelenleg a kabinetben segíti a magyar EU-s szakpolitikák koordinációját. 2020 márciusától a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézetének kutatója. 2021 márciusától az Európai Bizottság Szomszédsgpolitika és Bővítés Főigazgatóságán kiküldött nemzeti szakértőként segíti a Bizottság munkáját.

Kutatási témái: EU-szomszédsgpolitika, Keleti Partnerség, Nyugat-Balkán, EU biztonsá- és védelempolitika, EU–NATO-kapcsolatok.

Nagy Dénes András a Nemzeti Kisebbségvédelmi Kezdeményezés irányelvi tanácsadója, az Európa Stratégia Kutatóintézet munkatársa 2021-ig.

Pató Viktória Lilla a Nemzeti Közzolgálati Egyetem igazgatásszervező (BA) és nemzetközi közigazgatási tanulmányok szakirányon (MA) szerzett egyetemi diplomát 2012 és 2017 között, ami alatt az Erasmus-program keretein belül a Milánói Egyetem jogi karán is folytatott tanulmányokat, majd 2017-ben az NKE Közigazgatás-tudományi Doktori Iskolájában kezdte meg PhD-képzését a tudományirányítás kérdéseit kutatva. Egyetemi tanulmányai alatt több ízben szerzett szakmai tapasztalatot Magyarország Alkotmánybíróságán, az Országgyűlési Hivatalban és Magyarország Római Nagykövetségén.

2020-tól az Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézetben (EUSTRAT) az Európai Unió innovációs, digitalizációs és tudományfejlesztési szakterületeit vizsgálja.

Pató Viktória Lilla

Az Európai Unió 2020-ban X. – Digitális szakpolitikai összefoglaló

A 2020-as év több kihívást hozott, ugyanakkor lehetőséget is teremtett az emberiség számára. Az oktatás, a politika, a szociális, gazdasági és tudományos élet is nagy változáson ment keresztül, amelynek már eddig is a kapujában álltunk, azonban a Covid-19-vírusjárvány felgyorsította a folyamatokat főként a digitális fejlődésben. A következőkben összefoglaljuk az Európai Unió 2020-as digitális szakpolitikai változásait, hiszen tavaly olyan mérföldkövek letételére került sor, amelyekkel a Von der Leyen vezette Bizottság céljainak megfelelően Európa beléphet a digitális évtizedbe.

Európai Szabályozási Keret

Az új digitális szabályozási keret megalkotása tekintetében a pandémia hajtómotort jelentett a jogalkotóknak. Természetesen túlzó az a kijelentés, miszerint a világjárvány nélkül 2020-ban a digitális politika nem esett volna át nagymértékű és előremutató fejlődésen, hiszen az azt megelőző években már javában zajlott a felkészülés, a tudományos, társadalmi és politikai szándék is megfogalmazódott. Idén a közös akarat és a nemzetközi verseny következtében megszülettek azok a döntések, amelyek a digitális ökoszisztéma kiépülését, az Európai Egységes Digitális Piac működését hivatottak az európai polgárok számára biztonságossá, a vállalkozások és tagállamok számára átláthatóvá és financiálisan is támogatottá tenni. 2020. február 19-én a Bizottság bejelentette a Digitális Európa Programot, az Európai Digitális Stratégiát, amellyel meghatározta a következő lépéseket a digitális szabályozási keret kiépítésére az európai innovációs hálózatok megalapozására. Az egységes digitális piacon túl az európai digitális szabályozási keret célja, hogy csökkentse a főként az Egyesült Államok és Kína viszonylatában megmutatkozó technológiai függőséget. A stratégia három pillérrre épül: az öt éves politikai ütemtervre,

a mesterséges intelligenciáról szóló fehér könyvről¹ és az európai adatstratégiára.²

2020-ban uniós szinten a legjelentősebb digitális szakpolitikai kezdeményezések a Mesterséges Intelligencia Fehér Könyv, az Európai Elektronikus Személyazonosítási Rendszer, a Digitális Oktatás Cselekvési Terv, az Adatkormányzásról szóló jogszabálytervezet,³ valamint a Bizottság által decemberben előterjesztett Digitális Szolgáltatásokról és a Digitális Piacokról szóló jogszabálycsomagok. Az Adatkormányzásról szóló joganyag⁴ (*Data Governance Act*) lehetővé teszi, hogy a nyilvános adatokhoz való hozzáférés és azok újrafelhasználása biztonságos módon növekedjen, ami kulcsfontosságú az innováció és a gazdasági fejlődés ösztönzése érdekében különösen akkor, amikor az európai kkv-k csupán 12%-a használ nagy adatokat. A Digitális Szolgáltatásokról és a Digitális Piacokról szóló tervezetek (*Digital Services Act*,⁵ *Digital Markets Act*)⁶ célja az adatplatformok, az e-gazdaság szabályozása úgy, hogy garantálja az adat létrehozója számára a digitális információ kezelésének biztonságát, egyben méltányos versenyt teremtsen a digitális piacon megjelenő szolgáltatóknak.

A Digitális Piacokról szóló tervezet az e-piaci visszaélések megszüntetésére is törekszik, mint a 2020. novemberben nagy botrányt keltett Amazon Big Data taktikája, amivel illegálisan visszaélt a piaci pozíciójával. A kibertér védelme érdekében a Kiberbiztonsági Stratégia is revízió alatt áll, az új stratégiát még a tavalyi év végével bejelentették, amelyben a digitális évtizedben a bizalom és biztonság megteremtése kapta a legfőbb szerepet.

A digitális platformokon keresztül terjedő álhírekre 2020-ban talán az előző évekhez képest is nagyobb figyelem összpontosult. A pandémia első hulláma során megjelent az infodémia kifejezés, a dezinformáció elleni küzdelemben

¹ Európai Bizottság: *Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése* COM(2020) 65 végleges (2020. február 19.).

² Európai Bizottság: *Európai adatstratégia* COM(2020) 66 végleges (2020. február 19.).

³ Regulation of the European Parliament and of the Council on European Data Governance (Data Governance Act) COM(2020) 767 végleges (2020. november 25.).

⁴ COM/2020/767.

⁵ Javaslat. Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a digitális szolgáltatások egységes piacáról (digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály) és a 2000/31/EK irányelv módosításáról COM(2020) 825 végleges (2020. december 15.).

⁶ Javaslat. Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a digitális ágazat vonatkozásában a megtámadható és méltányos piacokról (digitális piacokról szóló jogszabály) COM(2020) 842 végleges (2020. december 15.).

számos intézkedést kezdeményeztek, új intézmények születtek. A digitális térben terjedő álhírek miatt az állampolgárok védelmének kritériumát nemcsak a digitális szabályozásokba, hanem valamennyi uniós joganyagba igyekeztek beépíteni a jogalkotók, így az Európai Demokráciáról szóló Cselekvési Tervben is megjelenik.

Politika és együttműködés

A tagállamok közötti kooperáció minden eddigénél fontosabbá vált a digitális térben is, legyen szó akár az egészségügyi adatok vagy a vállalatok transzparens és személyiségi jogoknak megfelelő elektronikus adathasználatáról. Megszületett a „Big Tech Európa trójai lovaként” is emlegetett projekt, a GAIA X, amely az európai adatföderáció felé mutató biztonságos adatteret jelenthet. Mindez alapján feltehetjük a kérdést, hogy a digitális térben Európa a föderális államkapcsolatok felé halad-e jelenleg.

A nemzeti és szupranacionális érdekcsoportok tevékenységén túl a vállalati szféra túlszabályozottság elleni lobbitevékenysége is aktív volt, noha a globális vállalatok több esetben felismerték a fontosságát a digitális tér puha szabályozásának, így tett Zuckerberg is, amikor májusban felkérte a Bizottságot a platform szféra szabályozására.

A digitális diplomácia is fontosabbá vált, mint valaha, főként az uniós tagság szempontjából kiemelten nagy jelentőségű tárgyalási sorozat alatt, a 2020-as brexitegyezés vitájában, hiszen tíz európai vállalat közül hat továbbít adatot az EU és az Egyesült Királyság között. A digitális diplomácia más kontextusban jelentheti azt is, hogy a diplomáciai és érdekképviselői tevékenységek a digitális térben folytak 2020-ban, amire az Európai Parlament plenáris ülései is berendezkedtek.

A digitális technológiák részben a pandémiával egyező jeleket mutatnak, hiszen átlépik a személyek és az országok, sőt kontinensek között húzódó határokat, ami felhívja a figyelmet a nemzetközi együttműködés fontosságára és megmutatja a *techplomacy* értékét.

Költségvetés

2020-ban a globális verseny miatt fontos politikai esemény, az amerikai elnökválasztások is bebizonyították, hogy a technológiai fejlesztés a politikai

gondolkodás rivaldafényébe került. Az új, Biden–Harris-adminisztráció 300 milliárd dolláros szövetségi beruházást javasolt az áttörést jelentő technológiákhoz, úgymint a mesterséges intelligenciához, és újból a kutatásra és fejlesztésre kívánnak összpontosítani. Kampányukban arról is beszéltek, hogy 20 milliárd dollárt fektetnek be a széles sávú infrastruktúra vidéki térségekbe történő eljuttatásába. Az amerikai példa mellett az EU alkalmazkodik a Covid-19 utáni digitális menetrendjéhez, ahol az Európai Bizottság csaknem 150 milliárd eurót különített el a tagállamok digitális kiadásaira. 2020-ban a digitalizációra fordított figyelem azért is meghatározó, mert tavaly fogadta el az Unió a következő hétéves költségvetési keretét, amelyben a Digitális Stratégia végrehajtására 8,2 milliárd eurót különített el az Unió, amely a korábbi ciklusokhoz képest magasabb összeg, azonban világviszonylatban még mindig alacsonynak mondható. A fenntartható és klímaselemleges ökoszisztéma működtetésében szintén nagy szerep jut a digitalizációnak, hiszen a kibertér felesleges károsanyag-kibocsátástól tud mentesíteni.

Magyarország

Az Unió 2020-ban is kiadta legfrissebb felmérését a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutatót (DESI) és a Women in Digital (WiD) indexet. A Covid-19-világjárvány megmutatta, mennyire fontosak lettek a digitális eszközök a tagállamok gazdasági számára, valamint azt is, hogyan tartják fenn a hálózatok, az adatok, az MI, a szuper-számítástechnika, valamint az alap- és haladó szintű digitális készségek a társadalmat azáltal, hogy biztosítják a munkavégzést, a vírus terjedésének nyomon követését, valamint a gyógyszer- és vakcinakutatás meggyorsítását. A 2020-as digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató alapján Magyarország a 28 uniós tagállam között a 21. helyen áll. Az ország eredményei az elmúlt néhány évben nagyjából az uniós átlagnak megfelelő ütemben javultak.

A nemzetközi digitális fejlődés mellett 2020-ban Magyarországon is fontos változásokat tapasztalhattunk, hiszen többek között megjelent a Mesterséges Intelligencia Stratégia 2020–2030, elindultak a becsatlakozási folyamatok az Európai Digitális és Innovációs Hálózatba, elkészült az új digitális keretstratégia tervezete, a Nemzeti Adatvagyon Ügynökség létrehozásával, valamint a magyar társadalom digitális készségének fejlesztését a Mesterséges Intelligencia Kihívással is igyekszik támogatni az MI Koalíció.

2020 összegezte

A digitális szakpolitika fejlődési dinamikája 2020-ban felgyorsult, az év első felében meghatározott kodifikációs irányok az év végére beértek, így november–december hónapban rendkívüli mértékű szabályozási anyag előkészítési munkálatai fejeződtek be, amelyek 2021-ben a rendes jogalkotási folyamattal várhatóan le is zárulnak, és alkalmazásuk megkezdődik. Európa digitális kivirágzásának éve elé nézünk 2021-ben – haladunk a „digitópia” felé –, azonban nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a világversenyben még mindig követő szerepben áll a kontinens a digitális fejlettség tekintetében. Már azt is világosan látjuk, hogy a digitális átalakulás lehet a kulcs a poszt-Covid-korszak gazdasági újjáépítéséhez.

2021. január 12.

Felhasznált irodalom

- A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: *Európai adatstratégia* COM(2020) 66 végleges (2020. február 19.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0066>
- Európai Bizottság: *Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése* COM(2020) 65 végleges (2020. február 19.). Online: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_hu.pdf
- Javaslat. Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a digitális ágazat vonatkozásában a megtámadható és méltányos piacokról (digitális piacokról szóló jogszabály) COM(2020) 842 végleges (2020. december 15.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52020PC0842>
- Javaslat. Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a digitális szolgáltatások egységes piacáról (digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály) és a 2000/31/EK irányelv módosításáról COM(2020) 825 végleges (2020. december 15.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52020PC0825>
- Regulation of the European Parliament and of the Council on European Data Governance COM(2020) 767 végleges (Data Governance Act) (2020. november 25.). Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0767>

Az EUSTRAT Műhelytanulmányok a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézet munkatársainak azon gyorsjelentéseit tartalmazza, amelyek meghaladják egy blogbejegyzés terjedelmét, tanulmányok előtanulmányaiként szolgálnak. Célunk, hogy minél aktuálisabb témákat dolgozzunk fel kutatási részeredmények bemutatásával. Az elemzések az Európai Bizottság struktúrájának megfelelően a magyarországi viszonylatban is kiemelten kezelt szakpolitikákat fogják össze, úgymint a biztonság- és védelempolitika, a demokrácia és jogállamiság, a digitalizáció, a gazdaság és pénzügy, a kisebbségpolitika, az oktatás és kultúra, valamint a szomszédság- és bővítéspolitika.

A tanulmánykötetet ajánlom az Európai Unió iránt érdeklődő szakmai közvélemény számára, amely az európai integrációról való intenzívebb kommunikációt szolgálja magyar és angol nyelven egyaránt.

The EUSTRAT Working Papers contains quick reports from the researchers of the Europe Strategy Research Institute of the Eötvös József Research Center at the University of Public Service, which exceed the scope of a blog post, and serve as preliminary studies. Our goal is to process current topics by presenting partial research results. In line with the structure of the European Commission, the analyses bring together policies that are a priority in Hungary, such as security and defence policy, democracy and the rule of law, digitalisation, economy and finance, minority policy, education and culture, neighbourhood and enlargement policy.

I recommend the working papers to the professional public interested in the European Union, which serves for more intensive communication about European integration in both Hungarian and English languages.